Hausner Najważniejsze orzeczenia
... w sprawie mordu rytualnego.

Najważniejsze

orzeczenia i postanowienia papieży, książąt kościoła i królów polskich w sprawie „mordu rytualnego"

zebrał

Dr. Bernard Hausner.

LWÓW, 1913.

Najważniejsze

orzeczenia i postanowienia papieży, książąt kościoła i królów polskich w sprawie „mordu rytualnego“

zebrał

Dr. Bernard Hausner.

LWÓW, 1913.

NAKŁADEM
Izraelickiej gminy wyznaniowej
we Lwowie.

Drukiem E. Salata w Lwowie, (Pasaż Hermanów.)

W roku 1171 podniesiono w mieście francuskiem Blois nad Loirą we Francyi po raz pierwszy zarzut mordu rytualnego. Z szybkością błyskawicy zaczęły się mnożyć oskarzenia na ten temat w całej prawie Europie tak dalece, że papieże i wielu książąt kościoła i królów widziało się w końcu zniewolonymi wystąpić przeciw niedorzecznemu przesądowi w obronie prawdy i uciśnionych żydów.

Podajemy poniżej wyciągi najważniejszych bul papieskich, orzeczeń książąt kościoła i kilku uczonych chrześcijańskich pochodzenia żydowskiego jakoteż orzeczeń i postanowień królów polskich odnoszących się do tej materyi. Zaznaczamy jednakowoż, że wielu cesarzy niemieckich, królów i książąt licznych krajów i państw, mnogie instytucye naukowe, a mianowicie uniwersytety, akademie i kongresy niezbicie stwierdziły swojemi publicznemi enuncyacyami bezpodstawność zarzutu o mord rytualny.

I.

Pierwszym papieżem który wystąpił przeciwko „mordowi rytualnemu“, był znany ze swojej gorliwości w rzeczach wiary papież Grzegorz IX. (1227—1241), który na skutek wielu wypadków ustanowił specyalną komisyę dla zbadania wszystkich ksiąg rytualnych żydowskich, czy w nich zawarta jest jakaś wzmianka o potrzebie krwi chrześcijańskiej do jakichkolwiek celów religijnych. Skutkiem badań tejże komisyi była bulla papieska z r. 1235 w której papież oświadcza, że **oskarzenia przeciw żydom o potrzebie krwi chrześcijańskiej są oszczerstwami wymyślonemi przez wrogów chrześcijaństwa, którzy pod pozorem religijnej gorliwości pozbawiają żydów ich mienia.**

Źródło: Dr. M. Duschak „Gegen die falschen Blutbeschuldigungen“, Krakau 1883.

Bulla papieża Innocentego IV. z 5 czerwca 1247.

Do Arcybiskupów i Biskupów w Niemczech!

Doszły do naszych uszu żałosne skargi żydów w Niemczech, że niektórzy duchowni i świeccy książęta jakoteż inni możnowładcy w Waszych miastach i dyecezyach celem niesprawiedliwego zagrabienia i przyswojenia sobie majątków żydowskich wymyślają przeciwko nim bezbożne zamachy i zmyślają różnorodne i rozmaite sposobności, nie zastanowiwszy się, że niejako z ich [żydów] skarbnicy pochodzą dowody chrześcijańskiej wiary. Jakkolwiek Pismo św. między innemi ustawami mówi: „Nie zabijaj“ i im zabrania podczas święta Paschy, dotknąć się czegoś nieżywego, podnoszą tamci, że właśnie podczas święta Paschy dzielą między siebie serce zamordowanego dziecka, chcąc rozbudzić wiarę, jakoby ustawa (żydów) to nakazywała podczas gdy istotnie to sprzeciwia się ich Zakonowi. **Gdziekolwiek znajduje się trupa, złośliwie posądza się ich (żydów) o morderstwo. Z powodu takich i podobnych wymysłów występuje się przeciw nim okrutnie i bez oskarzenia, bez przyznania się i bez dowodu pozbawia się ich wbrew przykazaniu Bożemu i sprawiedliwości ich mienia, wbrew łaskawie użyczonym im przywilejom przez Stolicę Apostolską. Morzy się ich głodem i więzieniem jakoteż rozlicznemi mękami i cierpieniami. Nakłada się na nich najrozmaitsze kary, zasądza się jak najwięcej (z nich) na najhaniebniejszą śmierć,** tak,

że żydzi pod panowaniem wyżej wymienionych książąt i możnowładców podlegają sroższej może doli, niż ich przodkowie pod Faraonem w Egipcie i zmusza się ich do opuszczenia w nędzy tych okolic, gdzie mieszkali ich ojcowie od niepamiętnych czasów. Obawiając się tedy zupełnej swej zagłady, uciekli się o pomoc do Apostolskiej Stolicy. Ponieważ nie chcemy, ażeby rzeczonych żydów niesłusznie prześladowano, ich bowiem nawrócenia się Pan oczekuje litościwie, ponieważ według świadectwa proroka pozostali mają być zbawieni, **zarządzamy abyście się wobec nich życzliwie i dobrze zachowali; abyście, skoro zauważycie, że ze strony prałatów i możnowładców lekkomyślnie coś przeciw nim podjęto im przywrócili ich prawo. Nie ścierpiajcie, aby żydów z powodu wymienionych i podobnych oskarzeń z jakiejkolwiek strony molestowano bezprawnie; zaś ich ciemiężycieli poskramiajcie mocą kościelnych kar bez dopuszczenia odwołania do wyższych instancyi. Dan w Lyonie, 5 lipca w piątym roku pontyfikátu 1247.**

Podobny odpis stosuje się do Arcybiskupów i Biskupów we Francyi. Bullę tę zatwierdził i ważność jej wznowił papież Grzegorz X. 7 lipca 1273.

Źródła: Raynaldus, Annales ecclesiastici ad annum 1247 Nr. 84. Stern, Urkundliche Beiträge über die Stellung der Päpste zu den Juden II. Kiel 1895, Seite 63. Nr. 210. Ennen und Eckertz, Quellen zur Geschichte der Stadt Köln. Köln 1867. III. B. S. 62 Nr. 88.

Wyimek z bulli papieża Innocentego IV. z 25 września 1253.

...Dalej zarządzamy: żeby im (żydom) nikt nie zarzucał, że w swoim rytuale mają przepisane używanie krwi, gdyż w Starym Zakonie przepisane jest zupełne wstrzymanie się od używania wszelakiej krwi nie mówiąc już o krwi ludzkiej. Ponieważ niedaleko Fuldy i w innych okolicach z powodu podobnego podejrzenia zabito wiele żydów, zakazujemy najsurowiej mocą auterytetu niniejszego dokumentu, by w przyszłości coś podobnego się powtórzyło. **Gdyby zaś się ktoś odważył po poznaniu dosłownego brzmienia tegoż dekretu, w zaślepieniu swojem przeciwdziałać (naszym rozkazom)** wówczas niechaj ucierpi **na czci i godności swojej i obłożony zostanie karą wyklęcia, chyba, jeżeli** za swój występek dał należyte zadośćuczynienie....

Źródła: Rössler, Deutsche Rechtsdenkmäler aus Böhmen und Mähren, Prag, 1845, I. S. 178 fg. Emler, Regesta Bohemiae et Morowiae, Prag, 1882, II. 9, Nr. 17.

Wyimek z bulli papieża Grzegorza X. z 7 października 1272.

... Wrogowie żydów oczerniają ich, że porywają i mordują potajemnie dzieci chrześcijan i czynią ofiary z ich serca i krwi. **Tymczasem ojcowie właśnie tych dzieci albo inni chrześcijanie, przeciwnicy żydów, potajemnie te właśnie dzieci ukrywają, aby módz wystąpić przeciw żydom, i wymusić pewne kwoty pieniężne od żydów jako cenę uwolnienia ich od gnębień,** przeto zupełnie fałszywie zeznają, że żydzi potajemnie i podstępnie dzieci porywają i zabijają by uczynić ofiary z tychże serca i krwi. Tymczasem ich Zakon jasno i dokładnie zabrania im składać ofiary z krwi, jeść albo pić takową, co zostało przez żydów, którzy przeszli na wiarę chrześcijańską, na Naszym dworze niejednokrotnie stwierdzone. **Z tego powodu częstokroć bardzo wielu żydów wbrew sprawiedliwości chwytano i trzymano we więzieniu. Zarządzamy więc: że w podobnym wypadku i przy podobnej sposobności nie powinni być słuchani chrześcijanie przeciw żydom i polecamy, aby żydów bezecnie uwięzionych** z podobnych powodów z więzienia uwolniono i aby **w przyszłości z podobnych bezecnych pobudek ich nie uwięziono,** chyba, że, **w co my nie wierzymy,** przyłapano ich na gorącym uczynku

Źródło: Dr. Hermann L. Strack Professor der Theologie an der Universität Berlin. Das Blut Leipzig 1911. str. 180.

Wyimki z bulli papieża Marcina V. z 20 lutego 1422. . . .

Aby zmusić żydów do wykupienia się, aby ich ograbić z majątków i mienia i aby ich módz ukamieniować, wymyślają niekiedy chrześcijanie . . . . , że żydzi przymieszają do swojej paski ludzką krew. **O tę zbrodnię obwinia się ich zupełnie niesłusznie w tym celu, aby to wyszło tym ludziom na zgubę. Z tego bowiem powodu podjudza się lud przeciwko żydom, by ich zabijał, dręczył i gnębił rozmaitemi prześladowaniami i przykrościami . . . . Nakazujemy tedy władzom miejscowym i przełożonym zakonów jak najsurowiej, aby w przyszłości przeciw żydom obojga płci nic podobnego nie podnoszono.**

Zakazuje się przeciw nim, gdziekolwiek się znajdują w dyecezyach, państwach, krajach i okolicach każdemu duchownemu i świeckiemu kaznodziei, jakiegokolwiek stanu, stopnia, zakonu, lub stosunku zależności, działać podburzająco na lud przez kazania. Chcemy bowiem, aby każdy chrześcijanin stosował wobec żydów ludzką łagodność i nie dopuszczał się na ich osobie ani na majątku i mieniu ich żadnej niesprawiedliwości, nie krzywdził ich i nie gnębił, lecz aby, jak im dozwolone jest obcować z chrześcijanami, aby im dozwolonem było współdziałać (z chrześcijanami) ku wspólnej korzyści (ut liceat etiam mutua commoda alterumutrum suscipere) . . . Nikomu nie pozwala się naszemu dokumentowi, zawierającemu nasz zakaz, naszą wolę, nasz przywilej, nasze prawo i rozporządzenie przeciwdziałać Jeżeliby zaś ktoś odważył się to uczynić, to niech wie, że podpadnie niełasce wszechpotężnego Boga i Jego apostołów Piotra i Pawła.

Źródło: Dokumente zur Aufklärung: Die Blut-beschuldigung gegen die Juden. Zagreb 1910, gedruckt bei Vilim Eisenstädter str. 23. i następne.

Wyimek z bulli papieża Mikołaja V. z 5 listopada 1447 r.

... Celem zohydzenia żydów w oczach chrześcijan, podnosi się fałszywie i stara się codziennie wmówić w chrześcijan, że żydzi nie są w stanie obchodzić niektóre święta bez wątroby i serca chrześcijanina. Z uwagi, że chrześcijańska religia powinna tem chętniej użyczyć żydom obrony przed ich prześladowcami i ciemiężycielami, im szczególnlej zostali zachowani jako świadectwo prawdziwej wiary — postanowiliśmy pójść za śladem wymienionych poprzedników... **Zakazujemy na podstawie niezmiennych postanowień jak najsurowiej każdemu wiernemu chrześcijaninowi, tak duchownym jak i świeckim, biskupom itd. w przyszłości czy to samemu, czy też przez innego; publicznie czy potajemnie, pośrednio czy bezpośrednio przeciw żydom coś podobnego głosić (uczynić).** Zakazujemy — któremukolwiek z nich wyrządzić krzywdę na ich dobytku i mieniu, zabijać ich bez stwierdzonej winy, naprzykrzać się im w soboty i inne dnie, które obchodzą uroczyście wedle ustaw i obyczajów swoich. **Nie należy im pod jakimś wyszukanym pozorem przeszkadzać w całkowitem wykonaniu ich ceremonii zwyczajów praw i ustaw religijnych,** lecz należy wobec nich stosować ludzką łagodność. Polecamy tedy zwierzchnościom miejscowym i urzędom państwowym, krajowym i miejskim... by zwróciły uwagę wszystkich chrześcijan wszelkiego rodzaju świeckich i duchownych, że niepokojenie jakiegokolwiek rodzaju bądź pociągnie za sobą karę klątwy, dla urzędów zaś i ich urzędników karę pieniężną i inne jeszcze uciążliwsze kary.

Źródło: Urkundliche Beiträge zur Stellung der Päpste zu den Juden. I. S. 46. Nr. 39.

Wyimek z bulli papieża Pawła III. z 12 maja 1540.

Na skutek skarg wszystkich żydów, przebywających w tamtych okolicach (Węgry, Czechy, Polska) dowiedzieliśmy się zaprawdę z niechęcią, że mniejwięcej od kilku lat magistraty, panowie i możnowładcy owych okolic, w zapalczywości i śmiertelnej ku żydom nienawiści z nienawiści i zazdrości, lub, co więcej prawdopodobne, zaślepieni chciwością i chęcią zagarnięcia mienia tychże żydów pod jakimkolwiek pozorem, na nich fałszywie wymyślają, jakoby zabijali małe dzieci, wypijali ich krew i popełniali rozmaite inne potworne zbrodnie, zwracając się głównie przeciw naszej wierze. W ten sposób usiłują oni (wrogowie żydów) podburzyć umysły prostodusznych chrześcijan przeciw żydom, przez co zdarza się, że ci często nietylko mienia, ale nawet i życia w niesprawiedliwy spcsób pozbawieni zostają. Zważywszy, że jest naszym obowiązkiem roztoczyć pomoc Naszą i troskliwość nad tymiż żydami, jako że stworzeni są także na podobieństwo Boże i pozostali z nich według prawdziwości naszej wiary zbawieni być mają, ... przychylamy się do takowych próśb. Idąc śladem największej części Naszych poprzedników co do wymienionych zbrodni które tymże żydom przypisane zostają, zatwierdzamy niniejszem mocą Naszego autorytetu razem i każdy z osobna te przywileje, którą im głównie przez rzeczonego Marcina, poprzednika Naszego nadane zostały. Postanawiamy, by te orzeczenia miały na zawsze moc obowiązującą i polecamy Wam na mocy przyrze-

czonego posłuszeństwa, abyście żydom, o ile Bóg pozwala, pomagali i nie pozwalali, żeby rzeczone przywileje zostały uszczuplone albo złamane, aby (żydzi) nie zostali przez nikogo krzywdzeni ani niepokojeni. Przeciwnie, brońcie i chrońcie ich przed tymi, którzyby niesprawiedliwie chcieli im wyrządzić jakąkolwiek krzywdę, przez nałożenie kościelnych kar na krnąbrnych, jakiegokolwiek stanu by byli, przy równoczesnem wezwaniu pomocy ramienia świeckiej władzy. (Per censuras et poenas ecclesiasticas ac alia opportuna iuris remedia appelatione postposita compescendo, invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii saecularis). Taksamo wzywamy Naszych najdroższych Synów w Chrystusie dostojnych rzymskich królów Węgier Czech, jakoteż Polski, szlachtę książąt i baronów .... i przypominamy im najdobitniej, ażeby mocą swego autorytetu wpływali na swych urzędników, podwładnych i na swoje narody aby żydzi nie cierpieli niesprawiedliwie pod prześladowaniami...

Źródło: Dodatek miesięczny do Gazety Lwowskiej z r. 1872. tom III. str. 112—114. Dokument przedrukowany z archiwum aktów grodzkich i ziemskich b. województwa krakowskiego.

Wyimek z Pisma Generała X. X. Dominikanów Jana Baptysta de Marinis w Rzymie do O. Alana Chodorowskiego, Prowincyała Zakonnego Polski w Krakowie z 9 lutego 1664.

... Polecamy Waszej Wielebności, aby Wy i Wasi (podwładni) przyszli temu nieszczęśliwemu narodowi z pomocą przeciw wszystkim niesprawiedliwym potwarzom, ponieważ jest to obowiązkiem chrześcijańskiej miłości i pobożności okazać miłosierdzie ludzkie wszystkim niesprawiedliwie prześladowanym. Lecz przedewszystkiem, raczy Wasza Wielebność w całej prowincyi w naszem i własnem imieniu rozkazać poszczególnym kaznodziejom Słowa Bożego, ażeby z ambony i przy innych nadarzających się sposobnościach upominali lud, ażeby nie prześladował tego nieszczęśliwego narodu przez niedozwoloną nienawiść, **fałszywe oskarzenia, wymyślone wiadomości, hańbiące przezwiska, potwarze lub przez** urąganie i chęć do wykroczeń i ażeby (lud) przez to nie obrażał Boga i własnego prawodawcy, będąc w **głupiem** mniemaniu, że przez to zaskarbi sobie wdzięczność Boską, podczas gdy tak prawo chrześcijańskie, jak i etyka naturalna uczą czegoś innego. ... Osoby prywatne nie śmią według upodobania swego popełniać okrucieństw na żydach, tem mniej **nie wolno im zbrodni** (na żydów) **wymyśleć.** Ufamy że Wasza Wielebność w mądrości swej nie omieszka spełnić obowiązku miłości i postara się, żeby żydzi na podstawie czynu się przekonali, że nie chcemy ich zguby, lecz przeciwnie ich dobra.

Źródło: Prof. Dr. Hermann L. Strack, Das Blut. str. 190 i Documente zur Aufklärung str. 44—47.

Pismo nuncyusza w Warszawie do hr. Brühla ministra Zygmunta III. w sprawie oskarzenia żydów w Żytomierzu o zamordowanie czteroletniego Stefana Studzieńskiego w r. 1753.

Do Jego Ekscellencyi Pana Hrabiego Brühla, Ministra Skarbu Jego Królewskiej Mości!

Mój Panie! Wiadomo że naród żydowski tego kraju zwrócił się do Stolicy Apostolskiej aby znaleźć ochronę przed prześladowaniami, pod któremi oni (żydzi) cierpią; w tej materyi otrzymałem od Jego Świątobliwości wskazówki, do których nie omieszkałem się zastosować, gdy się sposobność ku temu nadarza. Ponieważ Wasza Ekscellencya życzy sobie być poinformowaną o intencyach Ojca Św. pozwalam sobie je zakomunikować. Jego Świątobliwość życzy sobie, ażeby wiedziano, iż Stolica Św. zbadała wszystkie dowody, [1]) na których opiera się

---

[1]) W roku 1758 udał się Jakob Selig albo jak sam siebie nazywał Eljakim b. Aser Selig (ob. Geschichte der Juden in Rom Vogelstein B. II. str. 247 wydanie 1895), by uprosić papieża Benedykta XIV. o obronę żydów w sprawie mordu rytualnego ex re wypadku w Żytomierzu w r. 1753. W międzyczasie Benedykt XIV. umarł, a sprawą tą zajął się Klemens XIII. (1758—1769) znany obrońca i „niezachwiany przyjaciel Jezuitów". On to polecił słynącemu ze swojej uczoności konsultorowi św. Officium czyli kongregaryi inkwizycyi w Rzymie Kardynałowi Ganganellemu rozpatrzyć całą rzecz. Owocem studyum Ganganellego była większa praca, w której Kardynał rozważa dokładnie wszystkie okoliczności rzeczowe i historyczne i dochodzi do stanowczych w tej materyi rezultatów, których wyrazem jest właśnie nasz list nuncyusza warszawskiego do Brühla.

Originalny tekst orzeczenia Ganganellego wydał poraz pierwszy I. Loeb w Revue des Etudes juives XVIII. Paryż 1889 str. 185—211.

Pismem z dnia 7 października 1913. potwierdził sekretarz apostolskiej stolicy Mery de Val, że oryginał sprawozdania Ganganellego, jak je wydał Loeb a po nim Aug. Schupp Berlin i München 1900. znajduje się w archiwum św. Officium w Rzymie.

(Ob. Słowo Polskie z daty Lwów 28 października 1913).

mniemanie, jakoby żydzi do przyrządzania swego niekiszonego chleba potrzebowali krwi ludzkiej i w tym celu zabijali dzieci chrześcijańskie. **Poznano, (on a reconnu) że niema żadnych wystarczających, jasnych i pewnych powodów na wytłumaczenie uprzedzenia, które się do nich żywiło i jeszcze (dziś) żywi, w ten sposób, ażeby miano obstawać przy oskarżaniu ich o takie zbrodnie.** Dlatego w razie podobnych oskarżeń wyrok nie może się opierać na rzeczonych powodach, lecz na wiarygodnych dowodach, które sprawy dotyczą, i które mogą w całkiem pewny sposób udowodnić zbrodnię, o którą ich posądzają.

Pozostaję z zupełnem poważaniem Waszej Ekscellencyi najuniżeńszy sługa

A. E. Arcybiskup Ephezu, Nuncyusz Apostolski.

Warszawa, dnia 21 marca 1763.

Źródło: Władysław Smoleński: Stan i Sprawa Żydów Polskich w XVIII. wieku. Warszawa 1876. str. 33. Documente zur Aufklärung Nr. 2. str. 53.

Orzeczenie biskupa Fleury wyjęte z jego dzieła: „Histoire ecclesiastique“ 12 tom str. 579. Ed. Bruxelles 1725.

Niektórzy autorowie mówią, że żydzi popełniają okrucieństa, aby dostać krwi chrześcijańskiej dla użycia do lekarstw lub sztuk czarodziejskich: lecz powody, jakie na to przywodzą, są **tak haniebne i tak błahe (si honteuses esi frivoles)** że nie sądzę, aby były godnymi zacytowania. Wreszcie nie znajduję żadnego z owych czynów, aby był oparty na dowodach niezbitych, a sprawdzenie ich mało nas obchodzi, chyba z powodu czci oddawanej niektórym mniemanym męczennikom.

Źródło: J. Tugendhold, Rozprawa, Warszawa, 1831, str. XLIV.

Orzeczenie Arcybiskupa lwowskiego Kajetana Ignacego Kickiego.

Na zapytanie, wystosowane w imieniu hebrajskiej gminy we Lwowie przez Herscha Etingera, Gabriela Patzela i Joela Blumenfelda: „czy rzeczywiście mniemanie, jakoby żydzi podczas swych świąt potrzebowali krwi chrześcijańskiej, jest uzasadnione czy nieuzasadnione“ odpowiadamy: **„że wprawdzie dawniej a często i teraz między pospólstwem to mniemanie istniało, my jednakowoż ani w orzeczeniach kościelnych, ani w orzeczeniach Papieży nie znajdujemy wcale powodu, potwierdzającego takiego rodzaju mniemanie.**

Jan Hoffmann, Jego Ap. c. k. Mości Radca i Wikary Generalny przy Kapitule.

Z konsyst. Metrop.

We Lwowie, dnia 6 maja 1801.

Jan Ambrozy, kanclerz. L. S.

Źródło: Documente zur Aufklärung, S. 114.

Wyimek z listu Biskupa z Fuldy X. G. Koppa z 4 listopada 1882.

... Niniejszem zatwierdzam pisemnie moje ustne oświadczenia, że hypoteza, jakoby żydzi kiedykolwiek używali krwi chrześcijańskiej do celów rytualnych, **nie da się uzasadnić ani religią żydów, ani ich historyą,** i że takowe oskarzenie, na jakichkolwiekbądź hypotezach oparte, **musi się określić jako zbrodnicze kłamstwo ...**

Źródło: Documente zur Aufklärung, S. 115.

List Biskupa z Bonn, do nadrabina Leopolda Lipschitza w Abany — Szanto.

Bonn, w listopadzie 1882.

Z powodu nawału prac urzędowych dziś dopiero dziękuję serdecznie za szan. pismo z dnia 15 października a. c. Żałuję mocno, że nie mogę spełnić wyrażonego tam życzenia, ażebym przez historyczne wyjaśnienie zbił ciężkie oskarżenia, podnoszone przeciw żydom. Niewątpliwem było i jest mi zawsze, **że bezpodstawną i całkowicie złośliwą potwarzą jest twierdzenie, jakoby zasady religii żydowskiej pozwalały, ba nawet nakazywały, używać krwi chrześcijańskiej lub wogóle ludzkiej do celów religijnych.** Do takiej pracy historycznej brak mi jednak czasu, który muszę całkowicie poświęcić mojemu urzędowi. Wyrażam więc tylko jako wyraz osobistego przekonania **mój najgłębszy żal, że w naszych czasach, gdzie przez krytykę historyczną udowodniono oddawna fałszywość absolutną mniemań, które zrodziły się we wiekach średnich z fanatyzmu religijnego, że,** powtarzam, w naszych czasach możliwem jest odświeżenie takich bajek i używanie ich jako powodu do judzenia i sromotnego prześladowania żydów. Nie waham się wyrazić swego **obrzydzenia** przed postępowaniem, które jest hańbą dla osób, występujących w Imię Chrystusa, lecz czynami swoimi udowadniających, że niegodni są tego Imienia; Ono bowiem nakłada na tych, którzy się niem mianują, obowiązek „miłowania bliźniego jak siebie samego“. Powinni być świadomi tego, że fundamentalne zasady moralności chrze-

ścijańskiej, 10 przykazań wyszły ze żydostwa i że Założyciel wiary chrześcijańskiej w ludzkiej Swej postaci Sam wyszedł z pośród narodu żydowskiego i Sam poświadczył wobec Samarytanki: „zbawienie pochodzi od żydów“ (Jan 4, 22). Z tego też powodu Apostoł Paweł upomina chrześcijan w Rzymie: „nie bądźcie dumnymi wobec żydów, którzy ze stanowiska chrześcijaństwa również mają udział w obietnicach Bożych“. Upoważniam Pana do zrobienia z tego listu użytku, jaki Pan będziesz uważał za wskazany.

Dr. Józef Hubert Reinkens, biskup katolicki.

Źródło: Documente zur Aufklärung, S. 116.

Orzeczenie kardynała Antoniusza Agliardi.

Podobny proces, jak obecnie w Kijowie, toczył się w Galicyi w r. 1895. za czasów mojej nuncyatury. Nie przypominam sobie, czy się zakończył zasądzeniem oskarzonego. Sądzę jednakowoż, że rozprawa rzeczy nie rozjaśniła, a umysły jeszcze więcej obałamuciła. Gdyby podobne zbrodnie istotnie się zdarzały, to ani religia mojżeszowa ani jej rytuał ani talmud nie mają z tem nic wspólnego. Spożywanie krwi w jakiejkolwiek formie jest według Zakonu mojżeszowego wyraźnie stanowczo zabronione. ... Podobne oskarżenie [o używanie krwi] podnoszono w pierwszych wiekach przeciw chrześcijanom, jakoby oni dla zbudowania religijnego mieli pić krew zabitych dzieci.

Kardynał Agliardi, były nuncyusz papieski we Wiedniu.
„Neue Freie Presse“ z dnia 19 października 1913.

Orzeczenie Arcybiskupa Sergeja,

Wiemy, że w religii żydów niema podstawy dla dzikich podejrzywań. I w literaturze rabinów nie znajduje się nic, coby podobne podejrzenia mogło potwierdzić. A zatem niema najmniejszej podstawy do oskarżenia żydów o mord rytualny. Należałoby tedy przyjąć, że wszelka podstawa dla dzikich legend, które tylko wstyd ludzkości przynoszą, raz na zawsze znikła. Niestety rozwiał proces Bejlisa to przypuszczenie zupełnie. Należy z ubolewaniem jednak przyznać, że proces Bejlisa należy sprowa-

dzić do czysto politycznych motywów. Istota oskarżenia leży nie w obwinieniu o mord rytualny, tylko w politycznej i ekonomicznej nienawiści ku żydom. Chcemy się jednakowóż spodziewać, że proces Bejlisa raz na zawsze rozwieje średniowieczną legendę.

Źródło: „Die Wahrheit“ Jahrg. 1913, Nr. 41, Wien, 17 Oktober.

Oświadczenie biskupa Kesslera ze Saratowa.

Stałbym się wobec Boga i ludzi winnym zbrodni gdybym powiedział, że w jakichkolwiek książkach teologicznych zawarta jest wzmianka o tem, jakoby żydzi potrzebowali krwi dla celów rytualnych. To jesl haniebną bajką. Świadka obciążającego (w procesie Bejlisa) O. Pranajtisa znałem jako ucznia. Wówczas był uczciwym i porządnym człowiekiem; nie mogę sobie jednak wytłumaczyć, jak przyszło do tego, że się tak zmienił.

Źródło: „Die Wahrheit“, Jahrg. 1913, Nr. 41, Wien, 17 Oktober.

II.

Postanowienie Bolesława z Kalisza 1264.

Pierwszym księciem polskim, który wziął żydów w obronę przed zarzutem mordu rytualnego, był Bolesław z Kalisza, (1227—1279) dziadek Kazimierza Wielkiego. Paragraf 9 jego przywileju, użyczonego żydom w r. 1264 opiewa według Czackiego:[1])

*„W zarzucie żydowi o zabójstwo dzieci chrześcijańskich trzeba mieć trzech świadków chrześcijan, tyleż żydów; a nie dowodzący równej karze podlega jak przekonany o występek“.

U Gumplowicza[2]) natomiast pod §. 31. zacytowanego wyżej statutu czytamy: Nie wolno żydów oskarżać o używanie krwi chrześcijańskiej.

Godnem jest uwagi, że przywilej cesarza Fryderyka II. z lipca 1238, na którym się zapewne wzorowały przywileje arcyksięcia austryackiego Fryderyka Bitnego z r. 1244. i króla węgierskiego Beli IV. z r. 1251 oraz przywilej Bolesława, nie zawiera postanowienia o mordzie rytualnym, tylko ogólne prawidło w §. 11, że: „żyd przekonany być może tylko świadkami chrześcijanami i żydami“. W objaśnieniu paragrafu, zacytowanego

[1]) Rozprawa o Żydach i Karaitach przez Tadeusza Czackiego, wydanie Kraków, 1860. Nakładem Wydawnictwa Biblioteki Polskiej, str. 62.

[2]) Dr. Ludwik Gumplowicz, Prawodawstwo Polskie względem Żydów, Kraków, Nakładem księgarni J. M. Himmelblaua, 1867. str. 10.

ze statutu Bolesława z Kalisza, dodaje Czacki w naprowadzonem uż miejscu od siebie następującą uwagę.

„Do XII. wieku nie słyszała Europa o tych oskarżeniach. Upowszechniła je fałszywa gorliwość, lud lekkowierny zawierzył twierdzeniu o męczeńskich ofiarach i zabójcach. Widzieliśmy, jak papieże bronili Żydów przeciw tym potwarzom. Przykład Szwajcarów, którzy w XIII. w. zakazali obwiniać Żydów o podobne zbrodnie (Müller's Schweizer Eidgenossenschaftsgeschichte, B. 1. p. 559) przez wiele rządów był naśladowany".

Postanowienie Kazimierza Wielkiego.

Wedle ustaw papiezkich imieniem Ojca naszego Świętego srogo rozkazujemy aby na potym żadni żydowie, którzy są w Państwie naszym nie byli winowani, żeby używać mieli krwie ludzkiej, gdyż wedle rozkazania Zakonu od wszelkiej krwie wstrzymawają się wszyscy żydowie. Ale jeśli który żyd o zabicie którego dziecięcia chrześcijańskiego będzie obwinion ma bydź pokonan trzemi chrześcijany y tyleż żydy: a gdy będzie pokonan tedy tylko ma bydź karan winą która zwykła naśladować za takim uczynkiem dopuszczonym. A jeśli żyda świadkowie przerzeczeni i jego niewinność oczyści, tedy kaźń którą żyd miał podjąć za onę potwarz słusznie ma podjąć jego winujący.

Źródło: Januszewski: Statuta Prawa y Constitucie Koronne Łacińskie i Polskie z statutów Łaskiego y Herburta w Krakowie Roku MDC. W architypographii Król. I. M. Łazarzowej str. 1122 ust. 32.

Postanowienie Kazimierza Jagiellończyka w Statucie z dnia 14 sierpnia 1447. § 39.

Dalej zarządzamy, że zresztą żaden żyd nie może przez żadnego chrześcijanina być obwiniony w takie rzeczy, iżby powiedział, że żydzi co roku koniecznie krwi chrześcijańskiej albo hostyi chrześcijańskiego kościoła potrzebują, ponieważ postanowienia papieża Inocentego IV. i konstytucye nas uczą, że w takich rzeczach nie należy ich obwiniać, albowiem to się sprzeciwia ich Zakonowi. Jeżeli zaś w przyszłości jakiś chrześcijanin, w swojej uporczywości [sua temeritate alias upornością] żyda o takie rzeczy obwini, to nadajemy i przyznajemy im następujące prawo, że tenże chrześcijanin, skoro chce świadków stawić i dowody przedłożyć i sprawę swoją doprowadzić do końca tedy musi to udowodnić trzema nieposzlakowanymi w naszem państwie jako posessyonatami znanymi żydami, którzy w sposobie swego życia są nieposzlakowani a w swojej wierze niezachwiani z czterema chrześcijanami, również posessyonatami naszego państwa, nieposzlakowanymi w swojej wierze. [alias nieporuszeni]. Jeżeli chrześcijanin przez podobne świadectwo przeciw żydowi dowód przeprowadził, tedy żyd uznany zostanie winnym śmierci i takową ukaran zostanie. Jeżeliby zaś chrześcijanin podobnego świadectwa nie mógł dać i przeciwko żydowi dowodu przedłożyć nie mógł, tedy sam karę śmierci poniesie, na którą żyd miał być zasądzony. A jeżeliby z powodu podobnych rzeczy szlachta nasza [nobiles nostri terrigenae] lub obywatele naszego państwa przeciw żydom na-

szym gwałtownie wystąpili, bez należytego przeprowadzenia prawnego dowodu, naonczas ich dobra zostaną skonfiskowane na rzecz królewskiej komory a życie ich będzie zależne od naszej szczególnej łaski.

Powyższe postanowienie stanowi jeden paragraf statutu, który kolejno zatwierdzili wszyscy królowie polscy aż do Stan. Aug. Poniatowskiego, a mianowicie: Zygmunt August w Piotrkowie w r. 1548, 1555 i 1564, Stefan Batory w Warszawie w r. 1580, Zygmunt III. w Warszawie 1588, Władysław IV. w Warszawie 1633, Jan Kazimierz w Krakowie 1649 i Michał Korybut Wiśniowiecki w Krakowie na sejmie koronacyjnym w r. 1696.

Bardzo piękny odpis tego statutu z czasów Michała Korybuta Wiśniowieckiego znajduje się w archiwum aktów grodzkich we Lwowie w tomie 54 aktów grodzkich lwowskich, str. 50—70.

Inny natomiąst odpis z czasów Króla Stanisława Poniatowskiego podaje Dr. M. Schorr, w „Ewrejskaja Staryna“ St. Petersburg 1909, zeszyt II, III i IV.

UNIWERSAŁ

Roku Bożego 1576,

My Stephan z Łaski Bożey Król Polski, Wielkie Xiążę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Kijowskie. Wołyńskie. Podlaskie, Jnflantckie, Siedmiogrodzkie etc.

oznajmujemy to wszem w obec, y komu to wiedzieć należy y potrzeba:

Skoro do Nas i do uszu Naszych rzeczy dziwne a zaprawdę potąd przez Nas niesłyszane doszły, o zabijaniu przez żydów dzieci chrześciańskich, a zaś mianowicie o porwaniu i zabiciu w ziemi Gostyńskiej dziecięcia niejakiego Urodzonego Studzieńskiego, o który to czyn żydzi nietylko podejrzani, ale owszem oskarzeni zostali: rzecz ona godną się Nam być zdała, aby jak najpilniej prawdziwość jej wyśledzić i zbadać, a to tem bardziej, że nie dopiero i nie po raz pierwszy, jak się z licznych świadectw dowiadujemy, skargi one na żydów się szerzą, jakoby dzieci kradli i zabijali i także Przenajświętszy Sakrament kupowali, lecz raczej zdawna już ten głos chodzi i za tym powodem nie jedne się już działy tragedye. Więc skoro owi Panowie Szlachta (Studzieńscy] publicznie przed Nas tym tytułem na żydów skargę wnieśli i dziecię martwe ukazowali, jak najściślej rzeczy tej śledzić nakazaliśmy. Toż urzędnicy Nasi największej dołożyli pilności, a po przyzwaniu żydów rzecz z obu stron świadkami i dowodami wyświeconą była zaczem okazało się, że nietylko nijakiej winy, ale i podejrzenia o czyn na żydach być nie może.

Sami też rzeczeni Panowie Szlachta ujrzawszy, jakiem się błędnem powodowali mniemaniem i winy niejakiej na żydach nie znalazłszy, nie czekając wyroku Naszego odstąpili. Co gdy się stało, żydzi, którzy nad wątpliwość niewinności swej dowiedli, srodze użalali się przed Nami, że z przyczyny onego pospolitego mniemania, jakoby krwi chrześciańskiej potrzebując, chrześciańskie dzieci zwabiali i zabijali a także jakoby Przenajświętszy Sakrament używali i kupowali od chrześcian a zeń krew ludzką wyciskali, że więc za takowym powodem nietylko rozliczne cierpią prześladowania, ale nieraz w życia niebezpieczeństwo popadają owszem, męki i pastwienia rozliczne a nawet śmierć srogą ponoszą, jako zaś niesprawiedliwie i jako niezasłużenie, dekretami i przywilejami Poprzedników naszych wykazowali. Usilnie przeto przez niektórych Senatorów Naszych prosili Nas i zaklinali, abyśmy tamę jakową i kres położyli temu, iżby onych obelg prześladowań i nszych niesprawiedliwości dla tej rzeczy więcej nie doznawali. Temi My prośbami poruszeni a chcąc zamknąć drogę takowym potwarzom i usunąć przyczynę rozruchów i męczarni, których nieraz dlatego żydzi doznają: wedle własnego utwierdzonego przekonania i wedle Rady Senatorów Naszych stanowimy, aby nikt odtąd żydom w Królestwie i ziemiach Naszych mieszkającym nieprawnie kradzieży i zabójstwa dzieci chrześciańskich, ani też kupczenia Przenajśw. Sakramentem, skoro tego obojga niewinni są, nie zarzucał, ani ich o te czyny potwarzył, ani przed sędzią lub jakimbądź urzędem o to ważył się skarżyć; okazało się bowiem w rzeczy samej, że cokolwiek w ogóle im takiego zarzucano, prawdzie było przeciwnem i ani krwi nie potrzebowali, ani za Przenajśw, Sakramentem oni się nie ubiegali, Przeto, ktokolwiekby się na to ważył, tego bez

względu na stan, jako że wielkich to jest zamieszek przyczyna, surowo karanym mieć chcemy.

Zatem : **ktoby o one rzeczy żydów pomawiał, karanym ma być jako potwarca, ktoby zaś skarżył przed sędzią i dla tej przyczyny skargę główną przeciw żydowi wynosił,** ten poena talionis, **czyli na gardle karanym będzie.** Które to takowe postanowienie Nasze do wiadomości wszem w obec i każdemu z osobna, komu by o tem wiedzieć należało, przywodzimy, nadewszystko zaś przez Wojewodów, Starostów, Podstarościch, jakoteż wszystkich urzędników, burmistrzom i rajców znanem mieć chcemy to przykazując, aby ściśle woli Naszej przestrzegali, innym też do wiadomości przywiedli a pod łaską naszą nie inaczej jeno tak czynili. Dla czego pewności i świadectwa pismo to ręką własną podpisujemy i pieczęć koronną wycisnąć przykazujemy.

Dan w Warszawie dnia 5 miesiąca lipca Roku Bożego MDLXXVI Królowania Naszego Roku wtórego.

Stephanus Electus Rex.

Zródło : Archivum aktów grodzkich Cast. Leopol. z r. 1592 1593 t. 248. pag. 241.

III.

W końcu przytoczamy znamienne świadectwa dwóch uczonych, które dlatego mają szczególne znaczenie, że zwracają się przeciwko zarzutowi, jakoby istniała między żydami jakaś sekta, któraby do rytualnych celów używała krwi. Jednym z tych uczonych jest Jan Pfefferkorn, który w swojem dziele: „Speculum adhortationis Judaicae ad Christum“ (Kolonia 1507) cytuje wszystkie miejsca z talmudu i późniejszej literatury talmudycznej, z których można ukuć broń przeciwko żydom. Całe też jego dzieło nie jest niczem innem, jak stekiem obelg, wymierzonych przeciwko żydom i żydostwu. Mimoto ten sam Pfefferkorn, jak z poniżej przytoczonego orzeczenia wynika, wyraźnie stwierdza zupełną bezpodstawność zarzutu co do mordu rytualnego.

Drugim klasycznym świadkiem jest Basilius Levinsohn, misyonarz w Jerozolimie, który za cel swojego życia uważał nawrócenie żydów na chrystyanizm. Lewinsohn uchodził w swoim czasie za powagę na polu judaistyki. Ponadto do 40 blisko roku swojego życia był żarliwym żydem. Toż i jego świadectwo z pewnością nie może być obojętnem dla ludzi bezstronnych, którym istotnie zależy na wyświetleniu prawdy i obaleniu przesądów średniowiecznych, które na hańbę XX. stulecia wyzyskują barbarzyńcy azyatyccy dla swych celów praktyczno-politycznych i dla mamienia szerokich mas rosyjskiego ludu. Miejmy jednak nadzieję, że słowa Arcybiskupa Sergeja [1]) się ziszczą, że ten straszny proces Bejlisa będzie ostatnią próbą barbarzyńskich zakusów wznowienia krwawej legendy o mordzie rytualnym, która pozostaje w rażącej sprzeczności z religią i religijnemi praktykami żydów w przeszłości i teraźniejszości.

---

[1]) Str. 21.

Orzeczenie Jana Pfefferkorna.

Jan Pfefferkorn, pisze w „Speculum Adhortationis Judaicae ad Christum“ [Kolonia 1507 4 ark]: „Tu chciałbym zbić rozpowszechnione, ale puste gadanie przeciw żydom, ażeby my chrześcijanie nie ośmieszyli się przez to; utrzymuje się powszechnie u chrześcijan, że żydom potrzebną jest krew chrześcijańska jako lekarstwo i że z tego powodu zabijają małe dzieci chrześcijańskie.

Drodzy chrześcijanie! Nie wierzcie w to! To sprzeciwia się Pismu św, oraz prawu natury i rozumu. Dlatego w tej sprawie muszę obronić żydów.

... Unikajcie i omijajcie tedy to śmieszne i fałszywe gadanie, które, jeśli mu się dokładnie przypatrzyć chcecie, nas chrześcijan niemało na pogardę wystawia. Zostańcie przy prawdzie, o chrześcijanie, i odstąpcie od tego szalonego mniemania! Nie chcemy niczego wymyśleć, co jest fałszywem i nie przynosi nam zaszczytu!

Źródło: Wolf, Bibliotheca Hebrae. I, Nr. 1845.

Orzeczenie misyonarza profesora Basiliusa Levinsohna w Jerozolimie z r. 1863.

... Od czasu zburzenia pierwszej świątyni przez Babylończyków nie składali żydzi więcej żadnej ofiary w ludziach, chociaż tu i ówdzie zdarzały się jeszcze u nich wypadki bałwochwalstwa. Od czasu zburzenia drugiej świątyni przez Tytusa, niedługo po pojawieniu się Pana naszego Jezusa Chrystusa, więc od czasu powstania chrześcijaństwa, nie zaszedł u wszystkich żydów na całej kuli ziemskiej żaden wypadek ofiary

ludzkiej ani też bałwochwalstwa. Nigdzie ani naród żydowski, ani ośmnastowiekowa historya jego religii nie dali powodu do obrzydliwego oskarżenia jakoby żyd zabijał dzieci chrześcijańskie i używał ich krwi do jakiegokolwiek rodzaju ceremonii. Dalej oświadczam jako były rabin pochodzący ze starej rodziny rabinów, że w zakresie całej teologii żydowskiej niema ani jednej książki, drukowanej lub niedrukowanej któraby nawet jednem słowem wspominała o podobnym barbarzyńskim czynie (wyłączając obronę przeciw takim oskarżeniom). Dalej oświadczam, że niema u żydów ani tajnej, ani jawnej tradycyi, przez którą owa zbrodnia mogła by się zrodzić. Dalej przysięgam jako lewita, może nawet potomek Mojżesza, w każdym razie przynależny do jego rodu; ... Niema żadnej wielkiej, ani małej gminy w całym Izraelu, niema żydowskiej sekty ani żydowskiej rodziny na całym obszarze ziemskim, w którejby używano krwi ludzkiej do jakiejkolwiek ceremonii, ani krwi żyda, ani chrześcijanina, ani turka, ani jakiegokolwiek człowieka na ziemi. — Tak mi Panie Boże dopomóż w godzinie śmierci mojej i użycz mi zbawienia w Swoim Synie Jezusie Chrystusie moim Zbawicielu, Amen!

Źródło: „Saat und Hoffnung“, herausgegeben von Prof., Delitsch, Jahrg. 1870. S. 34.

BŁĘDY DRUKARSKIE.

str. 15 wiersz 1. ma być zamiast: Zygmunt III. — August III.
„ 16 „ 22. z góry, ma być zamiast: esi — et si.

10—

NAKŁADEM
Izraelickiej gminy wyznaniowej
we Lwowie.